

Danskhedsbegrebet

Udviklingen af en danskhedsfølelse begyndte for alvor under Napoleonskrigene. Med afståelsen af Norge i 1814 og erhvervelsen af Lauenburg i 1815 blev balancen mellem de dansk- og tysktalende dele af helstaten fundamentalt ændret. Antallet af tysksprogede indbyggere i helstaten steg fra 25 pct. til ca. 40 pct. Helstaten var nu reduceret fra at være en mellemstor europæisk stat til at være en lille stat uden større udenrigspolitisk indflydelse. Danskerne måtte finde et nyt udgangspunkt for deres identitetsdannelse, og selvrespekt blev et centralt tema.

En af de første, der beskrev dansk identitet under de nye vilkår, var N.F.S. Grundtvig, der var teolog, historiker og digter. Han skrev i 1820 sangen "Danmarks Trøst", hvori han sammenlignede udlandet og Danmark. Denne sang er et klassisk eksempel på den ydmyge selvhævdelse, som i løbet af 1800-årene blev en vigtig del af dansk selvforståelse. Grundtvig sammenkoblede kristendom og "folkelighed" samt national og religiøs identitet til forestillingen om en danskhed, der var præget af mod, fredsommelighed, beskedenhed, kvindelighed og troen på en gudgiven lykke. Denne tankeverden blev i slutningen af 1800-tallet via

de danske folkehøjskoler formidlet til brede kredse i befolkningen.

Italien og Tyskland bliver nationalstater

Frhedsideerne fra den amerikanske forfatning og Den Franske Revolution var med til at skabe ønsker om at få overensstemmelse mellem stat og nation. Revolutionsåret 1848 blev en tydelig demonstration af disse ønsker.

Tanken om, at den italienske halvø skulle være én samlet stat, var opstået under Napoleonskrigene, og selvom de mange små italienske kongeriger, bystater og områder under østrigsk styre blev genoprettet i 1815, forsvandt drømmen ikke. Hemmelige revolutionære selskaber overlevede tanken om et frit, samlet Italien, og i 1848 var der opstande mod det østrigske styre både i Venezia og Milano. Men gennembruddet for den nationale samling, der blev ledet af kongeriget Sardinien-Piemont, kom i 1859-61, med en militær sejr over Østrig, og med oprør i kongeriget Neapel, dvs. hele Syditalien. Nu manglede kun Kirkestaten, som var under paven, men i 1870 blev også den erobret, og Rom kunne udnævnes til hovedstad i det nye kongerige Italien. Det var

Danmarks Trøst

Langt højere bjerge så vide på jord
man har, end hvo: bjerg kun er bakke;
men gerne med slette og grønhøj i nord
vi dannede tage til takke;
vi er ikke skabte til højhed og blæst,
ved jorden at blive, det tjener os bedst.

Langt mere af malmen så hvid og så rød
fik andre i bjerg og i bytte;
hos dansken dog findes det daglige brød
ej mindre i fattigmands hytte;
og da har i rigdom vi drevet det vidt,
når få har for meget, og færre for lidt.

(N.F.S. Grundtvig)

Sammenfatning og perspektiver

Danmark var efter 1864-nederlaget med tabet af hertugdømmerne kun en tilnærmet nationalstat, da der var tre nordatlantiske besiddelser, hvoraf den ene, Island, allerede på dette tidspunkt ønskede egen forfatning. Det blev opnået i 1874, derpå kom der hjemmestyre i 1904, selvstændighed i 1918 og fuld uafhængighed i 1944. Da den nordlige del af Sønderjylland blev indlemmet i Danmark efter en folkeafstemning i 1920, fulgte der et tysk nationalt mindretal med, og disse borgere krævede frem til 1945 en grænseflytning mod nord. De to nordatlantiske områder af det danske rige har opnået en betydelig grad af selvstyre, Færøerne i 1948 og Grønland i 1979.

Siden Anden Verdenskrig er nationalstaten reelt blevet svækket ved Danmarks medlemskab af NATO og EU. Lovgivningen på vigtige økonomiske og juridiske områder skal ske under ansvar over for EU, og på det forsvarsmæssige område under ansvar over for allianceforpligtelserne i NATO, samt på menneskerettighedsområdet med ansvar over for FN. For at give legitimitet til disse institutioner og det samarbejde, der foregår her, må der udvikles nye identiteter eller samhørighedsfølelser hos borgerne. Det gælder især i forhold til EU, hvor målsætningen er en stadig tættere integration. Men en forudsætning for at skabe en europæisk identitet er, at EU-borgerne kan kommunikere, og det vanskeliggøres især af sproglige og kulturelle barrierer.

Endelig har Danmark i de seneste

årtier oplevet en voksende kulturel og sproglig mangfoldighed som følge af indvandring og globalisering. Nogle rejser spørgsmålet, om Danmark så fortsat kan betragtes som en nationalstat. Svaret må være ja, så længe borgerne har identiteter, der får dem til at føle samhørighed med staten. Nationalstaten ville givetvis blive udfordret, hvis der er borgere, som kræver, at statens lovgivningsmæssige monopol skal underordnes en religiøs lovgivning.

Alt i alt er der således mange grunde til, at national identitet og nationalstatens fremtid har udviklet sig til centrale emner i den offentlige debat i dagens Danmark. Nogle opfatter national identitet som en fast kerne og mener, at det at være dansk er noget helt særligt, noget der har rod i en bestemt historie og en afgrænset kultur forskellig fra alle andre. Ud fra denne tankegang er det danske folk, der engang var præget af fælles identitet, kristentro og stærk sammenhængskraft, nu truet på sin eksistens på grund af indvandring af ikke-kristne befolkningsgrupper. Andre debattorer anskuer national identitet som en kulturel konstruktion, og de ser med en helt anden optik på det danske samfund. Deres danskhed er inkluderende, og de frygter ikke, at nationen, staten eller kulturen går under, hvis Danmark åbner sig mere mod Europa og verden. Alle nationale kulturer, understreger man, er præget af udveksling med andre kulturer og har modtaget påvirkninger udefra.

Det er således meget forskellige

opfattelser af danskhed og national identitet, som fremføres i debatten. Det, man kan kalde den mere lukkede tankegang, idealiserer begrebet "det danske folk" og vælger at se bort fra de kulturelle forskelle og nuancer, der altid har været og fortsat findes. Den mere åbne tankegang priser "det kosmopolitiske samfund", men forholder sig kun i ringe grad til den fremmedfrygt og globaliseringsangst, som optager mange.

Også det danske solidariske velfærdssamfund er et væsentligt emne i debatten. Det er produktet af en lang udvikling og opfattes i dag som en væsentlig del af det nationale fællesskab. Velfærden forudsætter, at borgerne føler et stærkt fællesskab med hinanden, da der ikke er direkte sammenhæng mellem ydelse og nydelse. Demokratisk medborgerskab er baseret på rettigheder, der er gældende for alle uanset kulturel, social eller økonomisk position. Men betyder en høj grad af økonomisk solidaritet med de svage stillede danskere i sig selv en afvisning af fattige og nødlidende udlændinge, der søger ind i landet?

Ideer om at frigøre menneskers forestillinger fra bindinger til hjemegn og

nation er næppe holdbare, hverken for samfundet eller for det enkelte individ. Hvis alle fællesskabsbånd svækkes, bliver samfundet opsplittet i ghettoer. På den anden side forekommer det lige så uholdbart – og også urealistisk – at vende ryggen til verden. Vi lever jo både som verdensborgere og statsborgere. Hvordan forbinder man da muligheden for mobilitet i hele verden med viljen til at indgå i et politisk fællesskab i et afgrænset samfund, der nødvendigvis må bygge på nogle fælles værdier? At føre statslig identitetspolitik i et demokrati er problemfyldt, og det kræver, at man fastlægger det fællesgods, som alle borgere bør kende til og helst også bekende sig til. Men hvad skal udgøre fundamentet, og hvad skal være byggematerialet? Medborgerskab baseret på demokratisk indsigt og tilslutning til retsstaten kan være svaret.

Man kan også overveje, om der er brugbar inspiration i det medborgerskab, som karakteriserede statspatriotismen og helstatstanken i 1700-tallet. Det grundlæggende spørgsmål er, hvorledes man forener medborgerskab og demokratisk dannelse – og dermed gør den enkelte medansvarlig for fællesskabet.

KILDE 1

~~Dette elskværdige og gode ved fædrelandet synes især at fremtræde for forstand, hjerte og indbildningskraft på følgende tre måder.~~

~~Dels er det selve landet, der bliver genstand for borgernes velvilje, dels er det menneskene, med hvilke han har fælles blod, fælles stamfædre, fælles skikke, fælles sprog, fælles love; dels staten selv som stat, dens forfatning og borgerlige institutioner. Denne måde at betragte sagen på indeholder således de naturlige synspunkter, som den offentlige undervisning bør gå ud fra, hvis den skal indgyde fædrelandskærlighed i de unge borgeres bryst.~~

3. ● Danmark som den af Gud udvalgte nation

N.F.S. Grundtvig: "Fæderneland ved den bølgede strand". I *Danskeren* maj 1848

*N.F.S. Grundtvig (1783-1872) var præst, forfatter, historiker, politiker og nationalpædagog. Hans betydning for samtidens politiske og nationale udvikling var overordentlig stor, og begreberne danskhed og folkelighed er udformet under indflydelse af hans tanker og værker. Ved udbruddet af Treårskrigen (1848-1850) grundlagde Grundtvig ugebladet *Danskeren*, som blev en slags håndbog i den grundtvigske udgave af danskhed og udkom i fire år. Digtet "Fæderneland" er skrevet kort tid efter krigsudbruddet i 1848. Her gengives udvalgte strofer.*

1 Fæderneland!

Ved den bølgede strand,
i den majgrønne lund,
ved det dejlige sund
af de syngende vover omskyttet,
siddet bleg du i sorgen indhyllet;
dog for dig er det bedste tilbage,
thi end lever den gamle af dage!

8 Højt over sol,
på sin konningestol,
om end skyerne brast,
siddet kærlig og fast
han, som vogtede Danmark så længe,
end hans bue har klangfulde strenge,
og hans bue slår aldrig tilbage,
tro som guld er den gamle af dage!

2 Sort ser det ud,
men almægtig er Gud,
dine fjender til lands
er og fjenderne hans,
de er fjender ad sandhed og retten,
de er fjender ad kærlighedsætten,
de har alle det værste tilbage,
thi end lever den gamle af dage!
(...)

FRA "DANMARKS HISTORIE, MELLEM ERINDRING OG GLEMSSEL" AF IVENSEN,
KRISTIAN M.-P.L.

MATERIALER

KILDE 2

KILDE 1

Dybbøl Mølle bruges ofte som symbol på danskhed i Dansk Folkepartis valgplakater eller valgvideoer. Herunder fortæller partiets daværende leder, Pia Kjærsgård, ved sin grundlovstale i 1999 om stedets betydning for nationen og for nutiden.

Pia Kjærsgaards tale ved DF's grundlovsfest på Dybbøl Banke (5. juni 1999)

Og fra mig skal der lyde et velkommen til alle her ved Dansk Folkepartis fest i anledning af Grundlovens 150-års-jubilæum. Det er dejligt at være i selskab med så mange glade mennesker, og det er dejligt at se, at også mange uden for Dansk Folkepartis kreds har fundet vej til Dybbøl. Jeg har i mit liv efterhånden holdt mange grundlovstaler forskellige steder i landet. De seneste år har der været tradition for, at jeg var med ved grundlovsfesten ved Aastrup Mølle på Fyn, hvor vi har haft nogle meget hyggelige og inspirerende arrangementer.

Men da vi sidste efterår skulle planlægge 150-årsdagen for Grundlovens tilblivelse, blev vi snart enige om, at der skulle gøres noget ganske særligt ud af begivenheden, og arbejdes for, at vi alle i Dansk Folkeparti kunne mødes ét sted, og vi indså, at skulle vi gennemføre arrangementet ved Aastrup Mølle, ville der ganske givet slet ikke være plads nok til, at alle kunne være der.

Dybbøl Banke i Sønderjylland stod selvfølgelig allerøverst på vores liste over de steder i landet, hvor det ville være aller-

bedst at være. Den dejlige plet hér har sin helt egen plads i de fleste danskeres bevidsthed, og her kan man virkelig mærke historiens vingesus.

Jeg ved, at mange af jer er kommet i god tid i dag, og at mange af jer har haft lejlighed til at vandre rundt ved de gamle skanser, og at mange har givet sig tid til også at se Dybbøl Mølle og historiecenteret.

Dybbøl Mølle har i mere end et århundrede været selve symbolet på Danmark og danskheden. Det er ikke tilfældigt, at det er blevet sådan. Det var her til disse skanser, den danske hær trak sig tilbage, efter at soldaterne havde opgivet at forsvare Dannevirke, som jo ligger nede i Sydslesvig, og det var hertil, den preussiske hær gik i stilning for 10 uger senere at indlede den afgørende kamp.

Stormen på Dybbøl fandt sted den 18. april 1864 og blev et af Danmarks blodigste slag i nyere tid, og det sidste store slag på dansk grund, som jo desværre førte til tabet af Sønderjylland.

I dag har vi heldigvis fred mellem tyskere og danskere. Tyskland er blandt vore allernærmeste venner, der er tryghed omkring grænsen, og danskere og tyskere arbejder godt sammen med hinanden på begge sider af det, der så i 1920 endte med at blive Danmarks grænse.

For os i Dansk Folkeparti er det naturligt netop at mødes et sted, som har spillet en så afgørende rolle i danmarkshistorien. Et møde som dette er jo med til at minde hinanden om, hvad vi har sammen, om de

værdier, historie og traditioner, der holder os sammen som folk og nation. (...)

Men nu er det en anden valgdag [Europaparlamentsvalget 10. juni 1999], der nærmer sig. Vi skal om ganske få dage til stemmerne til et Europa-Parlamentsvalg. Den begivenhed hænger nøje sammen med det jubilæum, vi fejrer i dag, og det er anledningen til, at vi i Dansk Folkeparti har kædet de to begivenheder sammen i et hele.

For vi ønsker jo netop, at de beslutninger, der berører det danske folk, skal træffes i Folketinget – og ikke i Europa-Parlamentet eller i EU-Kommissionen.

For så vidt kan jeg godt forstå, at mange danske vælgere ikke har den helt store interesse for EU-valgene. Det er jo netop et udtryk for, at det, der foregår nede i Europa-Parlamentet, er noget fjernt og uvirkeligt, som man ikke kan forholde sig til. Noget, der i hvert fald ikke har meget med folkestyre at gøre. Alligevel påvirker det vores hverdag, hvad de beslutter i EU.

For 10 år siden var det fuldstændig ligegyldigt, hvem der blev sendt derned som de 16 danske repræsentanter. Parlamentet var dengang aldeles uden indflydelse – alt afgørende foregik i EU-Kommissionen og i Ministerrådet.

Det ville være lykkeligt for Danmark, hvis det stadig var sådan, for dermed ville Folketinget til enhver tid kunne blokere for beslutninger, der berørte dansk selvstændighed og var til skade for danske interesser.

Efter Amsterdam-traktaten er meget forandret, og jeg kan forudse, at i løbet af den kommende fem-års valgperiode vil Europa-Parlamentet tiltage sig endnu mere magt; måske den afgørende magt.

I den situation er det helt nødvendigt for Dansk Folkeparti at have repræsentanter i dette for os så fjerne parlament. Vi er med i byråd og amtsråd landet over, vi er godt repræsenteret i Folketinget, og nu må og skal vi være med i Europa-Parlamentet.

Vi vil nemlig vide præcis, hvad der foregår dernede, således at vi kan tage de nødvendige opgør med eksempelvis integrations-udviklingen.

Jeg vil derfor, så stærkt jeg kan, opfordre til, at alle – uanset hvor fjernt og uvirkeligt EU-Parlamentet måske kan synes – møder frem og stemmer den 10. juni. Brug den demokratiske ret og undgå, at andre og helt klart at EU-tilhængere vælges. Dansk Folkepartis kandidater er stærkt EU-skeptiske og arbejder for danskernes interesser.

Jeg er overbevist om, at enhver af vore 20 kandidater, hvis han eller hun bliver valgt, vil arbejde solidt og grundigt til fordel for det danske folk, og at de altid vil arbejde for danske interesser.

Idet jeg udtrykker håb om et godt valg for Dansk Folkeparti den 10. juni, og et håb om at Danmarks Grundlov af 1953 må blive bevaret og respekteret mange mange år fremover, vil jeg slutte med at ønske jer alle en fortsat god, spændende og inspirerende grundlovsfest her på Dybbøl Banke.